

Asia: VN/12625/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi ydinenergialaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Luonnos hallituksen esitykseksi ydinenergialaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

1 Liikenne- ja viestintäviraston lausunto

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt Liikenne- ja viestintävirastolta lausuntoa otsikon asiassa. Liikenne- ja viestintävirasto kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Vaarallisten aineiden kuljetus

Vaarallisten aineiden sisämaankuljetuksista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 2008/68/EY sovelletaan vaarallisten aineiden tie-,

rautatie- ja sisävesikuljetuksiin jäsenvaltioissa tai niiden välillä, mukaan luettuina kuormaaminen ja purkaminen, siirtäminen toisesta kuljetusmuodosta tai toiseen kuljetusmuotoon sekä kuljetusolosuhteiden edellyttämät pysähdykset. Direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetulla lailla (541/2023, jäljempänä VAK-laki) ja sen nojalla. Direktiivin 1 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säännellä muuten vaarallisten aineiden kuljetusta alueellaan vain muista kuin kuljetusturvallisuuteen liittyvistä syistä. Tällainen syy, jonka johdosta voitaisiin antaa kansallisia säännöksiä, voisi siten olla turvauhkaan liittyvä syy ja säännökset, joiden tarkoituksena on parantaa varautumista turvauhkiin. Samoin Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että tällaisia syitä voisivat olla turvajärjestelyjen lisäksi mm. säteilysuojelu. Näin ollen vaarallisten aineiden kuljetuslainsäädännön osalta ei olisi estettä säätää ydinaineiden tai

ydinjätteiden kuljetuksista ydinenergiakiluonnoksessa esitetyllä tavalla. Myöskään muiden kuljetusmuotojen vaarallisten aineiden kuljetussäädöksissä ei ole estettä tälle sääntelylle.

Esityksen kuljetuksen hyväksymisen edellytykset liittyisivät ainoastaan säteilyturvallisuuteen ja turvajärjestelyihin, muutoin kuljetuksen turvallisuus arvioitaisiin VAK-lain mukaan. Liikenne- ja viestintävirasto pitää hyvänä, että kokonaisturvallisuuden kannalta kuljetukset ja kuljetustoiminnan turvallisuus on otettu selvänä kokonaisuutena huomioon esityksessä. Laissa viitataan kuljetusten osalta VAK-lakiin, ja siinä säädetään luvista ja hyväksymisestä kokonaisuutena. Esimerkiksi kuljetuksen turvasuunnitelmaa ei hyväksyttäisi erikseen, vaan osana kuljetusta koskevaa 181 §:ssä tarkoitettua Säteilyturvakeskuksen hyväksymistoimenpidettä, jolloin käsitellään myös VAK-lain mukainen kuljetuksen hyväksyminen. Virasto pitää hyvänä, että asia voidaan

ratkaista hallinnollista taakkaa vähentäen samalla päätöksellä VAK-laissa edellytetyn hyväksymisen kanssa.

Lakiluonnoksen 3 §:n 6 momentissa ja luonnoksessa painelaitelain (1144/2016) muutokseksi säädetään ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen käytettävistä painelaitteista. Täyttöä ja täyttölaitosta koskevat määräykset voisivat Liikenne- ja viestintäviraston käsityksen mukaan olla ehdotetun mukaisesti painelaitelaissa, koska siinä säädetään myös VAK-laissa tarkoitettujen kuljetettavien painelaitteiden täytöstä. Esityksessä ei ole tarkennettu tai määritelty, mitä ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen käytettävät painelaitteet ovat. Tällaiseen painelaitteeseen, kuten muuhunkin kuljetuksessa käyttävään tuotteeseen (kuten pakkaukseen, säiliöön, paineelliseen säiliöön, paineastiaan ja muuhun kuljetettavaan painelaitteeseen) sekä sen rakenteeseen ja vaatimustenmukaisuuteen sovelletaan VAK-lainsäädäntöä. Käytännössä Liikenne- ja viestintävirastolla ei ole tiedossa, millaisia painelaitteita ehdotuksen mukaiset ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen käytettävät painelaitteet olisivat, tai olisivatko ne kuljetettavia painelaitteita, tai voisivatko ne muuten täyttää kuljetuksessa edellytetyt VAK-lainsäädännön vaatimukset.

Ydinenergiain soveltaminen nk. SOLAS-aluksiin

Ydinenergiakiluonnoksen soveltamisalaa koskevan 2 §:n mukaan lakia sovelletaan ydinalan kansainvälisiin sopimuksiin perustuviin muihin kuin

pykälässä nimenomaan listattuihin kysymyksiin. Liikenne- ja viestintävirasto on tarkastellut tätä kohtaa erityisesti ihmishengen turvallisuudesta merellä tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 11/1981) eli nk. SOLAS-sopimuksen näkökulmasta. SOLAS-sopimus mainitaankin HE-luonnoksessa kahteen otteeseen. SOLAS-sopimus sisältää sääntelyä ydinkäyttöisille aluksille, ja sopimusvaatimuksia tarkastellaan ja tarpeen mukaan kehitetään kansainvälisessä yhteistyössä. Sitä voidaan siis pitää ydinalan kansainvälisenä sopimuksena, johon lakia sovellettaisiin siltä osin kuin siinä käsiteltäisiin (nyt tai tulevaisuudessa) muita kuin 2 §:n 1 - 6 kohdassa tarkoitettuja vaatimuksia.

HE-luonnoksen vaikutustenarvioinnin kohdassa 5.2.2 todetaan, että SOLAS-yleissopimuksen piiriin kuuluvat alukset jäävät ehdotetun ydinenergialain soveltamisalan ulkopuolelle. Tämä raja ei kuitenkaan siis käy ilmi lain 2 §:stä, vaan siinä pikemminkin nimenomaan todetaan, että lakia sovelletaan ainakin joiltakin osin kansainvälisiin sopimuksiin.

Ydinenergialakiehdotuksen 5 §:n 4 momentin mukaan ydinlaitokseen, joka rakennetaan käytettäväksi kulkuvälineenä yksinomaan Suomessa tai jota

käytetään tällaisessa kulkuvälineessä tai sen voimanlähteenä, sovelletaan, mitä ydinlaitoksista säädetään. Tällä määritelmällä ei ole vaikutusta lain

soveltamisalaan.

Liikenne- ja viestintävirasto pitää ehdotetun ydinenergialain soveltamisalaa SOLAS-sopimuksen soveltamisen näkökulmasta epäselvänä ja esittää,

soveltamisalatekstiä tarkennettaisiin niin, että SOLAS-sopimuksen piiriin kuuluva toiminta olisi selkeästi ja nimenomaisesti rajattuna soveltamisalan

ulkopuolelle.

Miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen

Yleisenä huomiona Liikenne- ja viestintävirasto nostaa esille, että ydinvoimaloita tai näihin kiinteästi liittyvää infrastruktuuria kohtaan voi kohdistua riskejä myös miehittämättömien ajoneuvojen tai esimerkiksi vedessä kulkevien miehittämättömien alusten kautta. Mahdollisia miehittämättömän aluksen kulkuun puuttumista koskevia keinoja voisi olla hyvä tarkastella kokonaisuutena, rajaamatta näitä pelkästään ilmassa käytettäviin aluksiin. Torjunnan keinojen voidaan kuitenkin nähdä olevan teknisesti hyvin samankaltaisia.

Liikenne- ja viestintävirasto yhtyy hallituksen esitysluonnoksessa esitettyyn näkemykseen siitä, että ehdotus vastaa pääosin voimassa olevaa ydinenergialain 7 v §:ää. Virasto pitää hyvänä sitä, että säännöksessä on huomioitu myös ilmailulain 11 a §.

Virasto kiinnittää kuitenkin huomiota tulkinnallisuuteen turvahenkilön osaamista ja koulutusta koskevien vaatimusten osalta. Esityksessä turvahenkilön koulutusta koskevat edellytykset on kuvattu §:ässä 155. Miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumiseen käytettävä tekninen laite on tyypillisesti ilma-aluksen käyttämillä radiotaajuuksilla vaikuttava häirintälähetin, joka ei ole automaattisesti voimankäyttöväline yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain merkityksessä. Esityksen 155 § ei mainitse erikseen tällaisia teknisiä järjestelmiä tai laitteita eikä niiden koulutusvaatimuksia. On täten tulkinnanvaraista, katsottaisiinko tällainen laite esimerkiksi kohteen

erityisolosuhteisiin kuuluvaksi ja miten koulutuksen taso ja sisältö varmistetaan. Nykyisessä sääntelyssä

(ydinenergialain 7 v §) edellytetään, että toimivaltuuksia käyttävällä turvahenkilöllä on teknisen laitteen käyttöön riittävä osaaminen ja koulutus.

Radiotaajuiseen häirintään käytettävien teknisten laitteiden väärä käyttö voi aiheuttaa merkittävää häiriötä yleisiin viestintäverkkoihin, ilmailuun tai

laitoksen omaan turvallisuuteen. Koulutusvelvoitteen olisi hyvä tämän vuoksi olla selkeä eli 162 §:ssä tarkoitetun teknisen laitteen edellyttämän koulutus olisi hyvä mainita yksilöidysti voimankäyttölaitteiden ohella §:ssä 155. Liikenne- ja viestintävirasto kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös siihen, että liikenne- ja viestintäministeriössä on valmisteltavana esitys radiohäirintään tarkoitettuja radiolaitteita koskevan lainsäädännön täydentämiseksi (hanke LVM002:00/2025).

Liikenne- ja viestintävirasto huomioi myös, että lakiehdotuksen 162 §:stä on poistettu voimassa olevan 7 v §:n mukaiset velvoitteet, jotka koskevat

teknisen laitteen käytöstä tehtävää ilmoitusta Liikenne- ja viestintävirastolle. Viraston lakisääteisenä tehtävänä on radiohäiriöiden selvittäminen ja nykyinen ilmoitusvelvollisuus helpottaa suoraan työtä mahdollisissa häiriötilanteissa, kun mahdollisen häiriön syy on ennalta tunnistettavissa, jolloin kyselyiltä tai erillisiltä mittauksilta vältytään. Ilmoitusvelvollisuus on kuitenkin mahdollista toteuttaa Liikenne- ja viestintäviraston myöntämän teknisen laitteen radioluvan ehdoksi, jolloin käytännön muutosta ei toimijalle tulisi.

360 § Tiedonsaanti ja muut oikeudet tutkinnassa

Traficom ehdottaa tähän pykälään vastaavaa rajausta kuin laissa yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta (310/2025) 27 §:n 2 momentissa. Rajaus toteutettaisiin lisäämällä pykälään seuraavansisältöinen 5 momentti:

"Tässä pykälässä tarkoitettu tiedonsaantioikeus ei koske kyberturvallisuuslain 19 §:ssä tarkoitetun CSIRT-yksikön käsittelemiä tietoja."

Kyberturvallisuuslain muutos

Kyberturvallisuuslain 26 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että ydinlaitoksiin liittyvä viranomaisvalvonta siirrettäisiin Säteilyturvakeskukselle, josta tulisi uusi valvova viranomainen.

Lisäksi kyberturvallisuuslain liitettä I muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin uusi toimijakategoria, joka kattaisi kaikki muut ydinlaitokset kuin sähkön tai vedyn tuotantoon käytettävät ydinlaitokset, jotka on katettu 8 kohdan a alakohdassa ja 12 kohdan d alakohdassa.

Koska Traficom ylläpitää kyberturvallisuuslain mukaista keskitettyä poikkeamailmoitussovellusta, jonka kautta toimijat tekevät poikkeamailmoitukset valvoville viranomaisille, aiheutuu esitetyistä muutoksista kustannuksia Traficomille. Tämä on kuitenkin huomioitu esityksen luvussa 5.2.3 (vaikutukset julkiseen talouteen ja viranomaisten toimintaan), jossa todetaan, että arviolta tietojärjestelmäkustannukset yhteisen NIS2-ilmoituskanavan kehittämisen osalta olisivat kertaluonteisesti noin 5 000–10 000 euroa. Työ- ja elinkeinoministeriö ja Säteilyturvakeskus varautuvat kattamaan tietojärjestelmäkustannukset

määrärahoja uudelleen kohdentamalla.

Jarkko Saarimäki

Pääjohtaja

Kalle Varjola

Erityisasiantuntija

Varjola Kalle
Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom)